

Kapitel 5 Kassaflödesanalys – penningflödet i företaget

Innehåll

- 5.1 Kassaflödesanalysens struktur.
- 5.2 Kassaflödesanalys för ett exemplarföretag.
  - 5.2.1 Kassaflöde från finansieringsverksamhet.
  - 5.2.2 Kassaflöde från investeringsverksamhet.
  - 5.2.3 Kassaflöde från löpande verksamhet med direkt metod.
  - 5.2.4 Kassaflöde från löpande verksamhet med indirekt metod.
  - 5.2.5 Begreppet rörelsekapital.

Alla större företag kompletterar sin ekonomiska information med en kassaflödesanalys som visar hur pengar flödat genom företaget under den aktuella perioden. Här lämnar man det breda perspektivet där vi studerat förändringar i alla tillgångar och skulder och sätter fokus på en enda tillgång, nämligen pengar.

Pengar har en viss särställning bland företagets tillgångar, bland annat beroende på risken för konkurs, och den handlingsfrihet som god tillgång på pengar kan ge företagsledningen.

Motivet för att ta upp kassaflödesanalyser redan här i del I är att penningflödena ofta beräknas utifrån den ekonomiska modellens uppgifter om tillgångar, skulder, intäkter och kostnader. I princip skulle man kunna bygga upp en sidoordnad bokföring som direkt kan ge underlag för en rapport om kassaflödet, men de flesta företag väljer att "gå baklänges" och beräkna penningströmmarna utifrån resultat- och balansräkningar.

5.1 Kassaflödesanalysens struktur

Många företag väljer att dela upp penningströmmarna under följande rubriker:

Kassaflöde från löpande verksamhet

Här visar man in- och utbetalningar som uppstått under den dagliga verksamheten med inköp och försäljningar, betalningar av löner, räntor, skatter, hyror och andra omkostnader.

Kassaflöde från investeringsverksamhet

Här visar man in- och utbetalningar som uppstått när man köper (och ibland säljer) anläggningstillgångar, dvs. fastigheter, maskiner och liknande som kan användas under flera år.

Kassaflöde från finansieringsverksamhet

Här visar man in- och utbetalningar till banker och ägare, dock inte räntebetalningar som ska finnas under den löpande verksamheten. Vanliga delposter är:

- Nya lån och amorteringar
- Ägarinsättningar och ägaruttag

Årets kassaflöde

Årets kassaflöde är termen för summan av alla inbetalningar och utbetalningar under året. Ett kassaflöde på + 23 tkr betyder alltså att summan av periodens inbetalningar har varit 23 tkr större än summan av alla utbetalningar. Om du tittar i balansräkningar ser du effekten av årets kassaflöde genom att tillgångsposten Bankkonto har ökat från förra året med just 23 tkr.

Lite större företag kan ha sina pengar på olika Plusgirokonton och fler olika konton i banker. Om man vill ha ett lite finare ord istället för pengar på olika konton används ofta termen *Likvida medel*.

Likvida medel:

Ett mer strikt namn på tillgången pengar i företaget.

Balansräkningar visar hur stora de likvida medlen är vid årets början och vid årets slut. Eftersom *Årets kassaflöde* är skillnaden mellan in- och utbetalningar under året så måste följande samband gälla:

$$\begin{aligned} &+ \text{Likvida medel i balansräkningen vid årets början} \\ &+/- \text{Årets kassaflöde} \\ &= \text{Likvida medel i balansräkningen vid årets slut} \end{aligned}$$

5.2 Kassaflödesanalys för ett exemplarföretag

Om vi följer företagets praxis ska vi i en serie steg gå baklänges från ekonomimodellen siffror i resultat- och balansräkningar till in- och utbetalningar. Som exempel använder vi resultaträkning och balansräkningarna för företaget Nimo som presenteras här:

RESULTATRÄKNING 1/1 – 31/12 ÅR 2		BALANSRÄKNING	31/12 ÅR 2	31/12 ÅR 1
Försäljningsintäkter	<u>1 290 tkr</u>	Maskiner och inventarier	1 410 tkr	1 100 tkr
<i>Summa intäkter</i>	1 290 tkr	Lager	90 tkr	150 tkr
Kostnad sålda varor	– 230 tkr	Kundfordringar	250 tkr	200 tkr
Personalkostnader	– 340 tkr	<u>Bankkonton</u>	<u>300 tkr</u>	<u>350 tkr</u>
Avskrivningar	– 80 tkr	<i>Summa tillgångar</i>	<i>2 050 tkr</i>	<i>1 800 tkr</i>
Omkostnader	– 270 tkr	Eget kapital	1 120 tkr	900 tkr
Räntekostnader	<u>– 70 tkr</u>	Banklån	820 tkr	750 tkr
Summa kostnader	– 990 tkr	Leverantörsskulder	110 tkr	150 tkr
<i>Årets resultat</i>	<i>+ 300 tkr</i>	<i>Eget kapital o skulder</i>	<i>2 050 tkr</i>	<i>1 800 tkr</i>

Slutsumman i en kassaflödesanalys, Årets kassaflöde, kan vi läsa av direkt i balansräkningen. Nimos likvida medel är de pengar som finns på Bankkontot, och där ser du en minskning i balansräkningen från 350 tkr till 300 tkr, vilket betyder att kassaflödesanalysens slutresultat, Årets kassaflöde, kommer att vara – 50 tkr.

Här får du på nytt en illustration av att resultat är något annat än pengar. Årets resultat är en vinst på 300 tkr, trots att pengarna i företaget har minskat med 50 tkr. Resultatet är en bättre siffra om du vill bedöma företagets framtid, men det negativa kassaflödet kan vara en varningssignal om det upprepas under många år.

De tre delrubrikerna i kassaflödesanalysen ger mer information om vad som kan ligga bakom att pengarna minskat i företaget.

5.2.1 Kassaflöde från finansieringsverksamhet

Låt oss börja med den sista delsumman i kassaflödesanalysen och beräkna kassaflödet från finansieringsverksamhet. Under den rubriken ska företaget redovisa in- och utbetalningar till banker och andra långivare, dock inte räntebetalningar. Här får vi gå baklänges i balansräkningen där vi ser att banklånen ökat under året från 750 tkr till 820 tkr. Utan mer information från bokföringen kan vi

inte avgöra hur stora lån företaget har tagit under året. Däremot vet vi att nettot mellan nya lån och amorteringarna är en skuldökning på 70 tkr, dvs företaget har netto fått 70 tkr från banken.

Det andra delmomentet i kassaflöde från finansieringsverksamhet är transaktioner mellan företaget och ägarna. Även här får vi gå baklänges och först konstatera att företagets resultat på + 300 tkr ska ha ökat det egna kapitalet. Tittar vi i balansräkningen ser vi en ökning av eget kapital på 220 tkr, från 900 tkr till 1 120 tkr. Verksamheten i företaget har alltså ökat det egna kapitalet med 300 tkr, men kvar vid årets slut finns bara en ökning på 220 tkr. Den naturliga förklaringen till detta är att det har skett ett ägaruttag under året på $300 - 220 = 80$ tkr.

<i>Kassaflöde från finansieringsverksamhet</i>	<i>– 10 tkr</i>
Nettot mellan nya lån och ev. amorteringar	+ 70 tkr
Nettot mellan ägaruttag och ev. ägarinsättningar	– 80 tkr

Teckensättningen här och genomgående i hela kassaflödesanalysen är att + står för mer pengar och – står för mindre pengar.

5.2.2 Kassaflöde från investeringsverksamhet

Under den andra delrubriken i kassaflödesanalysen ska vi berätta om in- och utbetalningar för köp och försäljningar av anläggningstillgångar, dvs. tillgångar som kan användas under flera år. Vi inleder med ett utdrag av aktuella poster från Nimos redovisning:

RESULTATRÄKNING 1/1 – 31/12 ÅR 2	BALANSRÄKNING	31/12 ÅR 2	31/12 ÅR 1
.....	Maskiner och inventarier	1 410 tkr	1 100 tkr
Avskrivningar	80 tkr	.....	

Om företaget köper nya maskiner och inventarier så minskar företagets pengar och tillgångsposten maskiner och inventarier ökar. För att baklänges hitta beloppen på årets investeringar kan vi beräkna ändringen av tillgångsposten och justera för årets värdeminskning (=avskrivning).

I balansräkningen ser vi att tillgången Maskiner och inventarier ökat med 310 tkr, från 1 100 tkr till 1 410 tkr. Denna ökning har skett trots att årets värdeminskning enligt resultaträkningen varit 80 tkr. Det betyder att företaget under året måste ha köpt nya maskiner och inventarier för $310 \text{ tkr} + 80 \text{ tkr} = 390 \text{ tkr}$. Utan tillgång till årets bokföring kan vi inte avgöra om någon maskin eller inventarie sålts, däremot vet vi att nettot mellan inköpen och försäljningarna är 390 tkr. Det formella samband för anläggningstillgångar vi använt i resonemanget är:

Tillgångar den 31/12 = tillgångar den 1/1 + årets investeringar – årets försäljningar – årets avskrivning

<i>Kassaflöde från investeringsverksamhet</i>	<i>– 390 tkr</i>
---	------------------

Observera att en investering ska tas upp som en negativ siffra. I normalt språkbruk beskrivs investeringar ofta som något positivt för sysselsättning och tillväxt. Men här betyder minustecknet enbart det självklara att företagets pengar minskar när man investerar i nya anläggningstillgångar.

5.2.3 Kassaflöde från löpande verksamhet med direkt metod

Årets verksamhet finns beskrivet i resultaträkningen i termer av intäkter och kostnader. En metod att beräkna kassaflödet från löpande verksamhet är att följa resultaträkningen post för post och justera från ekonomimodellens intäkter och kostnader till in- och utbetalningar. För att underlätta

läsbarheten upprepar vi resultat- och balansräkningar för exempelföretaget med överstrykningar av de poster vi redan behandlat:

RESULTATRÄKNING 1/1 – 31/12 ÅR 2	BALANSRÄKNING	31/12 ÅR 2	31/12 ÅR 1
Försäljningsintäkter	~~Maskiner och inventarier~~	~~1 410 tkr~~	~~1 100 tkr~~
<i>Summa intäkter</i>	Lager	90 tkr	150 tkr
Kostnad sålda varor	Kundfordringar	250 tkr	200 tkr
Personalkostnader	~~Bankkonton~~	~~300 tkr~~	~~350 tkr~~
~~Avskrivningar~~	<i>Summa tillgångar</i>	<i>2 050 tkr</i>	<i>1 800 tkr</i>
Omkostnader	Eget kapital	~~1 120 tkr~~	~~900 tkr~~
Räntekostnader	~~Banklån~~	~~820 tkr~~	~~750 tkr~~
<i>Summa kostnader</i>	Leverantörsskulder	110 tkr	150 tkr
<i>Årets resultat</i>	<i>Eget kapital o skulder</i>	<i>2 050 tkr</i>	<i>1 800 tkr</i>

Försäljningsintäkter -> Inbetalningar från kunder

Försäljningsintäkter är summan av all fakturering under året, men här i kassaflödesanalysen vill vi ha inbetalningarna från kunder. Om det är någon skillnad mellan fakturering och betalningar så syns det i posten Kundfordringar i balansräkningen. I exempelföretaget har kundfordringarna ökat med 50 tkr, från 200 tkr till 250 tkr. Att kundfordringarna ökat måste bero på att summan av skickade fakturor är större än summan av de belopp kunderna betalat:

Årets inbetalningar från kunder = Årets fakturering + Kundfordringar 1/1 – Kundfordringar 31/12.

Kassaflöde från löpande verksamhet ???
 Inbetalningar från kunder = 1 290 + 200 – 250 = + 1 240 tkr

Kostnad sålda varor -> Inköp av varor

Här måste vi ta övergången från kostnader till utbetalningar i två steg. Varukostnaden i resultaträkningen är inköpspriset för **såld** volym, men de fakturor från varuleverantören som vi ska betala gäller **inköpt** volym under året.

I balansräkningen ser du att Lager av varor minskat med 60 tkr, från 150 tkr till 90 tkr. Det måste betyda att årets inköp av varor uppgår till 230 – 60 = 170 tkr.

Årets inköp av varor = Kostnad sålda varor + Lager 31/12 – Lager 1/1.

Inköp av varor och omkostnader -> Utbetalningar till leverantörer

Under det aktuella året har vi fått fakturor från varuleverantören på 170 tkr. Dessutom har vi fått fakturor från diverse andra leverantörer som i resultaträkningen redovisats som omkostnader på 270 tkr. Under det här året har vi betalat de fakturor som var leverantörsskulder vid årets början och huvuddelen av de fakturor som kommit in under året:

+ Leverantörsskulder vid årets början	+ 150 tkr
+ Fakturor från leverantörer under året = 170 + 270 =	+ 440 tkr
~~– Leverantörsskulder vid årets slut~~	~~– 110 tkr~~
= Årets utbetalningar till leverantörer	480 tkr

Kassaflöde från löpande verksamhet ???
 Inbetalningar från kunder = 1 290 + 200 – 250 = + 1 240 tkr

Utbetalningar till leverantörer	– 480 tkr
---------------------------------	-----------

Personalkostnader -> Utbetalningar till anställda (samt skatter och sociala avgifter)

Som du ser i balansräkningen har vårt exemplarföretag har inga skulder för personalens skatter, sociala avgifter och intjänad semester. Det innebär att utbetalning och kostnad för personalen är lika stor. Mer om detta finns i andra böcker.

<i>Kassaflöde från löpande verksamhet</i>	???
Inbetalningar från kunder = $1\,290 + 200 - 250 =$	+ 1 240 tkr
Utbetalningar till leverantörer	– 480 tkr
Utbetalningar för personal	– 340 tkr

Avskrivningar – innebär ingen utbetalning!

Avskrivningar är kostnader därför att företagets maskiner och inventarier sjunkit i värde under året. Värdeminskningen innebär ingen utbetalning under detta år. På längre sikt måste uttjänta tillgångar ersättas, men utbetalningar för ersättningsinvesteringar ska finnas med under rubriken *Kassaflöde från investeringsverksamheten*.

Räntekostnader -> Utbetalningar av räntor.

I företagets balansräkning finns heller ingen uppgift om ränteskulder vilket betyder att även här är kostnader och utbetalningar lika stora belopp.

<i>Kassaflöde från löpande verksamhet</i>	+ 350 tkr
Inbetalningar från kunder = $1\,290 + 200 - 250 =$	+ 1 240 tkr
Utbetalningar till leverantörer	– 480 tkr
Utbetalningar för personal	– 340 tkr
Utbetalningar av räntor	– 70 tkr

Kassaflödesanalysen för exemplarföretaget – direkt metod

Då har vi gjort alla delberäkningar och kan sammanställa en kassaflödesanalys för vårt exemplarföretag:

KASSAFLÖDESANALYS FÖR ÅR 2 FÖR NIMO

<i>Kassaflöde från löpande verksamhet</i>	+ 350 tkr
Inbetalningar från kunder = $1\,290 + 200 - 250 =$	+ 1 240 tkr
Utbetalningar till leverantörer	– 480 tkr
Utbetalningar för personal	– 340 tkr
Utbetalningar av räntor	– 70 tkr
 <i>Kassaflöde från investeringsverksamhet</i>	 – 390 tkr
 <i>Kassaflöde från finansieringsverksamhet</i>	 – 10 tkr
Nettot mellan nya lån och ev. amorteringar	+ 70 tkr
Nettot mellan ägaruttag och ev. ägarinsättningar	– 80 tkr
 <i>Årets kassaflöde</i>	 – 50 tkr

Som vi nämnt tidigare är Årets kassaflöde den sammanlagda skillnaden mellan årets in- och utbetalningar och ska stämma med uppgifterna om företagets pengar vid årets början och årets slut. I vårt exempelföretag visar balansräkningarna följande:

BALANSRÄKNING	31/12 ÅR 2	31/12 ÅR 1
.....		
Bankkonton	300 tkr	350 tkr

I balansräkningen finns en minskning av tillgången pengar med 50 tkr (från 350 tkr till 300 tkr) vilket alltid ska stämma med summaposten Årets Kassaflöde i kassaflödesanalysen.

5.2.4 Kassaflöde från löpande verksamhet med indirekt metod.

Den direkta metoden för att beräkna kassaflödet från den löpande verksamheten innehåller relativt tydliga och enkla beräkningar. Svenska företag använder dock ofta den indirekta metoden, en metod där man startar beräkningen med ett resultatmått och sedan justera resultatet för skillnader mellan intäkter och inbetalningar, och kostnader och utbetalningar. Beräkningarna blir lite svårare att förstå vid första anblicken, men eftersom den här varianten är vida spridd, är det mödan värt att sätta sig in i beräkningarna.

<i>Kassaflöde från löpande verksamhet</i>	<i>+ 350 tkr</i>
① Årets resultat	+ 300 tkr
② Justering för avskrivningar	+ 80 tkr
③ Justering för ökade kundfordringar	- 50 tkr
④ Justering för minskat lager	+ 60 tkr
⑤ Justering för minskade leverantörskrediter	- 40 tkr

- ① Företagen gör ett medvetet fel och inleder med nettot mellan intäkter och kostnader. De kommande fyra justeringarna ska rätta detta medvetna fel.
- ② Eftersom avskrivningarna minskat resultatet ska de justeras bort genom att kostnaden på - 80 tkr uppvägs av en positiv post på + 80 tkr.
- ③ Resultatet baseras på försäljningsintäkter. Eftersom kundfordringarna ökat är inbetalningarna från kunder 50 tkr lägre än intäkterna. En negativ justering då mer kapital bundits i kundfordringar.
- ④ Lagret har minskat med 60 tkr vilket betyder att inköpt volym varit mindre än såld volym. Utbetalningarna baseras på inköpt volym och därför är utbetalningarna 60 tkr mindre än kostnadssiffran som påverkat resultatet. Det kapital som bundits i lager har minskat och ökat kassaflödet.
- ⑤ Att leverantörsskulderna minskat betyder att utbetalningarna varit större än summan av inkomna fakturor. Skuldminskningen minskar kassaflödet.

5.2.5 Begreppet rörelsekapital

I kassaflödesanalyser möter du ofta begreppet rörelsekapital som är en term för nettot av de tillgångar och skulder som uppkommer under företagets löpande verksamhet. I vårt exempel består rörelsekapitalet av tre poster:

Rörelsetillgångar:

Kundfordringar

Lager

Rörelseskulder:

Leverantörsskulder

I mer realistiska situationer tillkommer ofta posten Övriga rörelseskulder som bl.a. består av momsskulder, skulder för arbetsgivaravgifter, semesterlöneskulder m.m.

Tecknet på justeringsposterna för ändringar av rörelsekapitalet är kanske inte helt självklara. Vill du memorera samband så gäller följande för tecknet på justeringsposterna när du beräknar kassaflödet från den löpande verksamheten:

Ökning av rörelsetillgångar	Negativt belopp
Minskning av rörelsetillgångar	Positiva belopp
Ökning av rörelseskulder	Positiva belopp
Minskning av rörelseskulder	Negativa belopp

Kassaflödesanalysen för exempliföretaget – indirekt metod

Då har vi gjort alla delberäkningar och kan sammanställa en kassaflödesanalys för vårt exempliföretag:

KASSAFLÖDESANALYS FÖR ÅR 2 FÖR NIMO

<i>Kassaflöde från löpande verksamhet</i>	<i>+ 350 tkr</i>
Årets resultat	+ 300 tkr
Justering för avskrivningar	+ 80 tkr
Justering för ändrade kundfordringar	– 50 tkr
Justering för ändrat lager	+ 60 tkr
Justering för ändrade leverantörskrediter	– 40 tkr
<i>Kassaflöde från investeringsverksamhet</i>	<i>– 390 tkr</i>
<i>Kassaflöde från finansieringsverksamhet</i>	<i>– 10 tkr</i>
Nettot mellan nya lån och ev. amorteringar	+ 70 tkr
Nettot mellan ägaruttag och ev. ägarinsättningar	– 80 tkr
<i>Årets kassaflöde</i>	<i>– 50 tkr</i>

I bokens senare delar ska vi utveckla hur kassaflödesanalysen kan användas för att analysera företagets ekonomiska situation. Här nöjer vi oss med några lugnande rader för den som oroas av att årets kassaflöde är negativt.

Under året har företaget betalt 390 tkr för investeringar i tillgångar som kan användas under flera år. Just nu vet vi inte hur stora årliga investeringar företaget måste göra för att ersätta utslitna tillgångar. Nästa år kanske investeringarna blir lägre och då förbättras nästa års kassaflöde.